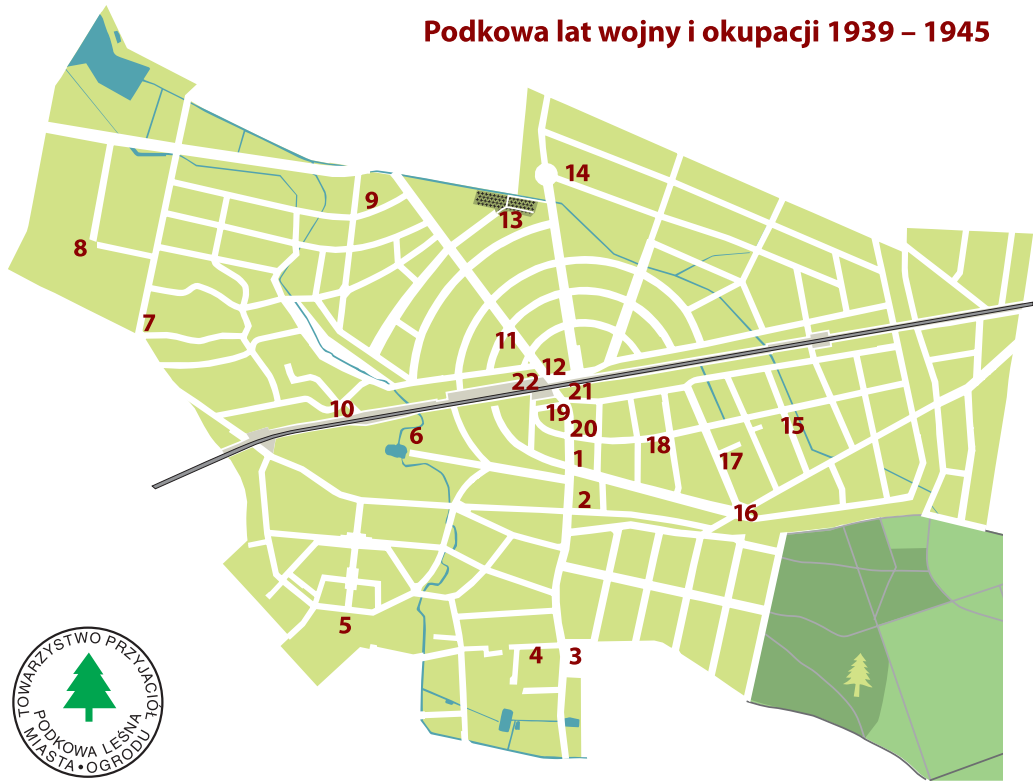

Podkowa lat wojny i okupacji 1939 – 1945

1 września 1939 r. ok. godz. 17-ej na Podkowę spadły 4 bomby, nie czyniąc większych szkód. Dla miasta i jego mieszkańców zaczęła się II wojna światowa. Jak w całym kraju, i tu obowiązywały okupacyjne zarządzenia, stosowano represje i politykę eksterminacji wobec nielicznych mieszkańców pochodzenia żydowskiego. Wiele rodzin wróciło do Warszawy i tam angażowało się w konspiracyjne działania, ale i w Podkowie żywe tradycje niepodległościowe, zaangażowanie w sprawy publiczne i więzi sąsiedzkie zaowocowały szybkim zorganizowaniem ruchu oporu, zarówno zbrojnego (1939 – ogniwo Związku Obrony Rzeczypospolitej, utworzone przez Henryka Walickiego i Władysława Grefkowicza, a w 1940 r.- kompania ZWZ „Brzezinka”, później AK), jak i cywilnego (1939 r. ambulatorium i szpitalik PCK, placówka Rady Głównej Opiekuńczej). Żołnierze „Brzezinki” gromadzili broń, kolportowali podziemną prasę, odbierali spado-chroniarzy i zrzuzy, uprawiali mały sabotaż, ochraniali spotkania przedstawicieli Polskiego Państwa Podziemnego. Podkowa, wraz z Brwinowem i Milanówkiem – były nazywane Małym Londynem. Licząca wówczas ok. 1000 mieszkańców Podkowa przyjmowała uciekinierów nie tylko ze stolicy. W czasie Powstania Warszawskiego i po jego upadku znalazło tu schronienie ok. 30 tys. osób, wielu naukowców i artystów. Kwitło życie kulturalne i gospodarcze (pensjonaty, restauracje, sklepiki).

- 1. Restauracja „Pod lipami”** (potem „Pod sosną”, dziś nieistniejąca) – miejsce spotkań podkowieńskich konspiratorów. Ul. Jana Pawła II 13A.
- 2. Czytelnia Wandy Sucheckiej**, centrum Akcji Pruszkowskiej (ratowania zabytków z burzonej Warszawy), kierowanej przez prof. Stanisława Lorentza. Ul. Jodłowa 20. (Dom znacznie przebudowany)
- 3. Dwór Zarybie** Haliny i Janusza Regujskich (Komendanta Głównego Straży

Obywatelskiej Warszawy), miejsce schronienia profesorów Uniwersytetu Poznańskiego i uciekinierów z Pomorza oraz punkt wyjściowy odbierania zrzutów i spadochroniarzy. Ul. Młochowska 1.

4. Willa Borowin Niemyskich i Walców. Tu ukrywano ludzi podziemia i Żydów m.in. Marcelego Handelsmana. Ul. Borowin 5.

5. Willa Krychów Tadeusza Baniewicza, oddział chirurgiczny Szpitala Wolskiego ewakuowanego do Podkowie w trakcie Powstania Warszawskiego. Ul. Kwiatowa 20.

6. Klub Sportowy obecnie **Pałacyk Kasyno**, oddział wewnętrzny Szpitala Wolskiego (jw.). Ul. Lilpopa 18.

7. Figurka Chrystusa Frasobliwego, poświęcona pamięci Jana i Stanisława Lilpopów, poległych w czasie wojny Ul. Bażantów róg Gołębiej.

8. Stawisko, siedziba Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów; wojenny „pensjonat” finansowany przez właścicieli, w którym schronienie znajdowało bardzo wielu znanych twórców, naukowców i artystów; miejsce konspiracyjnej działalności literackiej, kulturalnej i finansowej (od 1940r. także ze środków Delegatury Rządu). Ul. Gołębia 1.

9. Miejsce nadania przez Stefana Korbońskiego pierwszej audycji radiowej z informacjami z okupowanego kraju. Ul. Orła 6.

10. Dom Jerzego Brochockiego, ps. „Bruzda”, jednego z dowódców kompanii „Brzezinka”. Ul. Słowicza 25.

11. Sklep i dom rodziny Bonikowskich, punkt kontaktowy, miejsce spotkań i szkoleń konspiracyjnych (strzelnica w piwnicy). Ul. Brwinowska 7.

12. Willa Laleńka Józefa Klukowskiego, dowódcy plutonu Alaska, w skład którego wchodziło 70-80 mieszkańców Podkowie; w gabinecie stomatologicznym jego żony Ireny prowadzono kolportaż prasy konspiracyjnej. Ul. Główna 1A.

13. Cmentarz zapoczątkowany pochówkiem 3 Węgrów, zastrzelonych przez Niemców podczas ewakuacji internowanego oddziału, także groby powstańców warszawskich i podkowieńskich

konspiratorów. Wejście od ul. Ogrodowej lub od ul. Głównej.

14. Dom rodziny Jackowskich, miejsce zjednoczenia w 1944 r. organizacji niepodległościowych i powołania Centrum Państwo-Narodowego. Ul. Sarnia 54.

15. Pensjonat Złota Podkowa, mieszkanie Henryka Walickiego, kpt. Twardego, dowódcy Kompanii AK „Brzezinka”, zamordowanego przez Niemców. Ul. Jaworowa 13.

16. Pomnik pamięci żołnierzy Kompanii Brzezinka (proj. Jerzy Juczkwicz). Skrzyżowanie ulic Sosnowej, Bukowej i Topolowej.

17. Dom rodziny Majkowskich, siedziba ogniwa Tajnej Organizacji Nauczycielskiej. Po Powstaniu tajne nauczanie w Podkowie objęło 56 uczniów szkoły powszechnej oraz 113 gimnazjalistów i licealistów. Ul. Topolowa 18.

18. Dom rodziny Kreterów, ambulatorium i szpitalik PCK, prowadzone przez dr Stefana Purskiego. Ul. Modrzewiowa 39. (Dom znacznie przebudowany).

19. Apteka Wojnarowskich, konspiracyjny punkt kontaktowy i zaopatrzenia w leki. Ul. Jana Pawła II 4.

20. Kościół pod wezwaniem św. Krzysztofa; proboszcz ks. Bronisław Kolasiński uczestniczył w działaniach konspiracyjnych RGO oraz Kurii Arcybiskupich w Warszawie i Krakowie, udzielając posług duszpasterskich mieszkańcom Podkowie. Przy jego współpracy hm Zygmunt Sobota założył drużynę harcerską Szarych Szeregów; ul. Jana Pawła II 7.

21. Skwer Przyjaźni Polsko-Węgierskiej z tablicą pamiątkową, wystawioną „okupantom”. Za sympatię i pomoc okazywaną Polakom stacjonujący w Podkowie oddział honwedów został przez Niemców internowany, a następnie wycofany z miasta.

22. Dworzec EKD w Podkowie Leśnej Głównej (obecnie WKD). EKD odgrywała ogromną rolę w okresie okupacji – służyła nie tylko przewożeniu ludzi, ale także broni, radiostacji, wydawnictw i żywności. Zatrudniała wielu naukowców, artystów, oficerów, a jej pracownicy uczestniczyli w działalności konspiracyjnej, ostrzegali przed łapankami i rewizjami.

